

**KGORO YA TŠA TEMO YA AFRIKA
BORWA AGRIBEE**

**TLHOMO YA TŠA TEMO YA MATLAFATŠO YA
BOIPHEDIŠO BJA BATHOBASO KA BOPHARA**

*“Ke tumelelo ye botse, ye e bonwego ya go ka šomišwa ya
tšweletšopele ya phetogo ye e tlogo tsebiša tshepišo le
boitsetsepelo e sego boiphoro bja hlokego ya phetogo”*

Thabo Mbeki, 22 Setemere 1994

Kgoro ya tša Temo

Tšulae 2004

MOLAETŠA GO TŠWA GO TONA DIDIZA

Mo Polelong ya gagwe go Setšhaba ka Mopitlo ngwaga wo, Mo-Rresidante Mbeki o tsebešitše gore Kgoro ya tša Temo e tlo lokolla kakanyo ya lengwalo la tlhako la poledišano ka Mosegamanye. Ke thabile lehono, go tšweletša tlhako ye nngwe ya mapheko a bohlokwa ao a nyakegago go katlego ya Afrika Borwa ye e sego ya semorafe le ye e sego ya bong. Tlhako ye ya AGRIBEE e sepedišana le pholisi ya mmušo ye e lego gona le pego ya molao go fetola kgethollo ya semorafe ya mengwagakgolo ya go feta le ditlamorago tseo. Ke kgato ye nngwe ya tsela ye re e tšerego ge re hlaloša bohlokwa bja setšhaba se e sego sa semorafe le bong mo Molaotheong wa rena le go kwišiša ditshwanelo tše di re laolago ka moka.

Tlhako ya AGRIBEE e hloma molao wa temošo go matlafatšo ya Boiphedišo bja Babaso go tša temo ka mokgwa wo o nyakago go aga godimo ga matikelo a boitemogelo bja phetogo mengwageng ya go feta. E hlagišitšwe ke kakanyo ya thutišo ya matlafatšo ye e dirilwego ke Mmušo, mehuta ya ditšwetšopele tše di lekotšwego di eteletšwe pele ke sehlopa sa maleba ke maitemogelo a go tšweletša le go šomiša phihlelelo ka Bophara go phišegelo ya tša Temo le Leano la bjale la Karolo ya tša Temo.

Matlafatšo ya Boiphedišo bja Babaso ka Bophara, go tša Temo dikarolong ka moka, e nyaka go kwišišwa le go šomišwa bjalo leano go ya mafelong. Bjalo ka ge re filwe ditiragalo tša go hlokatoka nageng ya rena, tše di tšweleditšwego le go šomišwa mengwaga ye itšego, wo ke mokgwa wa go fetola go se lekanele go. Maikemišetšo a karolo ya tša Temo ke khwetšagalo ya pono ye go kwanwego ka yona go sehlopa sa go šoma sa Boporesitente go tša Temo ka Dibatsela 2001 ya karolo ye e kopantšwego ya Go kgahliša. Pono ya rena ye e amogetšwego ke bakgatatema kamoka, e na le nepo ya yona ye kgolo “go dira tsela ya go hloka kgethollo le go tšea karolo diphadišanong ka bophara, karolong ya tša temo ya dipoelo tše botse ya go tšwela pele go neelana ka bophelo bjo bo kaone go bohle gape e thušwa ke dinepo tše tharo tše kgolo.”

Go latela kamogelo ya Leano la Karolo re lemogile gore maano a go elwa šedi a nyaka go šomišwa go kaonafatša karogano ya semorafe ye e bilego gona karolong ya tša temo go fihla ka 1994, mola ka yona nako yeo go hlongwa tikologo ye e tlogo hlohleletša kgolo ye e nyakegago ya go phadišana le phetogo ya ka fase le ya godimo ya dikarolo tša temo. Re swanetše go hlokomela ditlhohlo ka bophara, hlokego ya go tšea karolo ga basadi mo karolong le maemo a tshebotšo le ditšhosetšo tša mošomo tše di lebanego polase ya temo le bašomi ba intaseteri. Re tšere se re se bitšago “Tebanyo ya Phahla” ye e akaretšago tswalano ya morago le ya pele mo gare ga diphahla.

Mošomo wo o dirile gore re lemoge gore go dinyakwa tše dintši tše di ka dirwago go nyalanya mešomo ya tšweletšo le tshepetšo le ditsenywa tša dikarolo, intaseteri ya go bopa, dikgahlegelo tša moreki le maikarabelo a tikologo. Re lemogile gape gore tšwelopele e dirwa – ka bonya – tšweletšong ya maano a phahlo. Re ka se tlogele tiro

phetogo le semorafe. Mo mabakeng a mantši bagolega ba itšego ba tshepetšo ya semorafe bjalo ka polase le mošomo wa intaseteri, ba be ba sa tšee karolo mo hlalošong ya dipoelo tše di nyakwago tše kopana, tša gare le tša nako ye telele.

Tlhako ye ya kakanywa ya AGRIBEE ka gona, e ikemišeditše go thuša bakgathatema ka moka le bagwebimmogo ba ka moso mo go karolo ya tša Temo go ineela mo poledišanong ya maleba le mokgwa wa tiro, wo o ka phumolago ka nako ye kopana diphetho tše latolago tša histori ya rena ya karolo ya bobedi le go atlega ka dipoelo tše di ka fago thušo bophelong bja batho ka moka. E hlaloša dišitišwa tša go tloša go tšea karolo go itšego le botshepegi karolong ya kgwebo bjalo ka poelo le ditlamorago tša dipholisi tša go feta tša semorafe le lenaneo la dikarolo tše kgolo tša temo ye e atlegilego.

Tlhako ya AGRIBEE ke tlaleletšo ya dikakanyo tše kgolo tša mmušo tša go tliša kgolo, botshepegi le mešomo le go kgonthiša taolo ye botse le go šomiša didirišwa tša tlhago.

Re lekile go netefatša gore tlhako e ngwalwe bo bebe le boleta gore e thuše balemi ba bašweu ba bantši bao ba hlomilwego le borakgwebo bao ba tlogo go rena ba nyaka thušo gore ba ka fa dineelo tša bona bjang go Matlafatšo ya boiphedišo bja Babaso. Gape e ikemišeditše go thuša ba bangwe ba badudi ba baso ba ba šetšego ba lahlegetšwe ke tshepo ya go tšea karolo go tša temo e le go ikamanya le tlhako malebana le dikgoba tšeo di lego gona. Ke kholofelo ya rena gore tlhako ye e tlo fokotša bofora gomme ya fa maatla, le go thuša kgodišong ya tšhomišo ya dikakanyo tše di lego gona gape le go eletša ba baswa bao re lebeletšego go ba bona.

Dikgweding tše mmalwa tše di tlogo re lebeletše gore lengwalo le le godiše nyalelano magareng ga kgoro ya tša Temo le dihlopa tša go fapana tša bathobaso le bašweu, bahumi le badiidi bao ba amanago goba ba dumago go amana le tša temo ka maikarabelo ao a šetšego a akareditšwe, le go netefatša gore lenanethero la rena la diphetogo le a kwišišega, gape le go akaretša le go laetša tša karolo ya temo. Karolong ya yona kgoro ya tša temo e tlo hloma sekgoba sa maleba, go tsebiša le go lebelela tšhomišo ya AGRIBEE. Ka Dibatsela ngwaga wo, ke tlo rata go sekaseka ditshwayotshwayo le maele tše re di amogetšego go dira dithulaganyo mo lengwalong le gore re tšee lengwalo le go le iša Kabineteng go amogelwa go ya ka karolo ya12 ya matlafatšo ya Boiphedišo bja Babaso ka Bophara molao wa 2003.

Ke tlo rata go tšea sebaka se go leboga maloko a mmušo, sehlopa sa tigelole batho ka moka bao ba šomilego ka boitapišo go netefatša gore re fihle maemong a a tshepetšo ya tšhomišo ya karolo ya matlafatšo ya boiphedišo bja babaso.

PONO

Go lemoša matlafatšo ya Boiphedišo ya Babaso go thuša karolo ya tša Temo ye e Kopanego ya go kgahliša.

MATSENO

GO HLOKOMELA GORE:-

- ❖ Ke pholisi ya mmušo go thuša ka sebopego sa phetogo ye e tletšego go boiphedišo bja tša temo gore o atlege kgwebišanong mmogo le bakgatatema ba bangwe ba karolo ya tša Temo ya go kgahliša ka bophara.
- ❖ Lenaneo la leano la Temo la Afrika Borwa, leo le amogetšwego ke ba karolo ya temo ka la 27 Dibatsela 2001, le na le leano bjalo ka nepo ya go oketša khwetšagalo ya maleba le go tšea karolo, go kaonafatša dingangišano le dipoelo le go kgonthiša taolo ya didirišwa ye e sa felego.
- ❖ Lenaneo la go kaonafatša Naga la Mmušo le na le dikarolwana tše tharo tša mananeopušetšo a ditokelo tša tšeano, phatlalatšo le Bodulo le na le leano bjalo ka nepo ya phetogo ya mmušo wa naga wa Afrika Borwa wa apartheid go hlola tikologo ya politiki, leago le matlafatšo ya boiphedišo bja batho bao peleng ba ile go ba bušetšwa morago ke kgethollo. Ga bjale, Lenaneo la Tšwelopele ya tša Temo la Kaonafatšo ya Naga le hlomilwe bjalo ka kopanyo go thuša Temo.
- ❖ Pono le Molao wa Taolo go tswalano ya mošomo go tša temo o saenilwe ke Mokgatlo wa tša Temo, Mekgatlo ya Mošomo le Mmušo.
- ❖ Melao ye e latelago ya naga e ikemišeditše go thuša go phetogo ya boiphedišo bja leago.
 - Molao wa Matlafatšo ya Boiphedišo bja ba Baso ka Bophara (2003)
 - Molao wa Phadišano (nomoro ya 89 wa 1998 bjalo ka ge o fetošišwe le molao wa nomoro ya 35 wa 1999).
 - Molao wa Bodulo wa Koketšo ya Tšhireletšo (nomoro, 62 wa 1997).
 - Molao wa Thwalo ya botshepegi (Nomoro 97 wa 1998).
 - Molao wa pušetšo ya Ditokelo tša Naga (Nomoro 22 wa 1994).

Go lemoga gore:-

- ❖ Go tloga ka ngwagakgolo le ka fase ga taolo ya go feta ya apartheid, morafe, le bong di be di šomiša go, hwetša dipoelo tša didirišwa mo go tša temo Afrika Borwa;
- ❖ Le ka ntle ga maiteko a mmušo wa demokrasi, batho ba Afrika Borwa ba sa tšewa kudu ka go se lekanetšwe ga semorafe le bong mo kabong ya, go hwetša dikgoba, lehumo, ditseno, bokgoni le mešomo;
- ❖ Hlokego ya go tšea karolo ye botse ke bontši bja MaAfrika Borwa go tša boiphedišo go ka ba le ditlamorago mo tšhireletšong ya setšhaba le boitsetsepelo bja ka moso mo nageng;
- ❖ Ka baka la phetogothago ya kgale karolo ya tša Temo e na le karolo ye bohlokwa ye e swanetšego go e bapala go diphetogo ka bophara tša boiphedišo bja Selegae bja setšhaba sa Afrika Borwa le bohlokwa mo boiphedišong bja Afrika Borwa bjalo ka mothuši go tšhireletšo ya dijo, mešomo, tšwelotšopele ya magaeng le diyantle.
- ❖ Tikologo ye e fetoga ka pela ka bophara e nyaka gore šedi ye kgolo e fiwe go diphetogo, diphadišano, taolo ya kotsi, tsebo le taolo ya tsebišo, tšeo ka moka di nyakago gore Karolo ya Temo ya Afrika Borwa e be mahlagahlaga ka go

godiša le go oketša tšhelete ya batho ye e lego gona ka go beeletša bathong, thwalo ya botshepegi, tšweletšo ya bokgoni le phetogo ye e amogetšwego.

Ka go realo:-

Rena re kgethilwego, re tšwetša pele tlhako ka ge karolo ya rena re leka go boledišana go lokiša go tlhokatoka ga pele le go matlafatša go tlhokatoka ga pele le go matlafatša MaAfrika Borwa ao a bego a bušetšwa morago peleng karolong ya tša Temo. Re tiišetša AGRIBEE bjalo ka thutasetho, sepolitiki, selegae le motheo wa boiphedišo bja kgapeletšo go bokamoso bja naga ya rena ka bophara.

1. SEBAKA SA TIRIŠO

AgriBEE e direla go karolo ya temo ka moka mo Afrika Borwa (go tloga lefelong la temo go ya go moreki) go akaretša ditiro ka moka tša boiphedišo tše di amanago le maemo a ditsenywa, mešomo, temo, tšweletšo, kabo, dilogistiki le ditiro tšeo di ka bago mohola go dipoelo tša temo.

2. DITLHALOŠO

Ka maikemišetšo a tlhako ya lengwalo le, go tlo šoma melawana ye e latelago:-

Temo e šupa ditiro ka moka tša boiphedišo tše di amanago le dipoelo le tšweletšo ya temo go tšwa go ditsenywa tša polase, temo le tšeo di lego mohola.

AgriBEE ke karolo ka bophara ya tlhako ya matlafatšo ya boiphedišo bja ba Baso yeo e ikemišeditšego go fa thušo go Ma Afrika Borwa a maso go tšea karolo ye bohlokwa go ba beng ba dikarolo tša temo, balaodi, dirutegi, bašomi bao ba nago le bokgoni le bareki.

Molao ke matlafatšo ya boiphedišo wa Babaso ka bophara molao 2004

Bathobaso ke lereo leo le šupago Ma Afrika, makhalate le ma India.

Matlafatšo ya boiphedišo bja Babaso ka Bophara (go ba gona ga botshepegi le go tšea karolo) mo go tša temo go ra gore matlafatšo ya boiphedišo go Bathobaso kamoka go akaretša le basadi, bašomi, baswa, batho bao e lego digole batho bao ba dulago mafelonga segae go ya ka dikakanyo tša boiphedišo tša go fapana fela di nyalelana, eupša di se na mollwane go:-

- a) Oketša palo ya Bathobaso bao ba laolago, dikgwebo le dithoto tša bona;
- b) Nolofatša bong le taolo ya dikgwebo le dithoto ka setšhaba sa bathobaso, bašomi, ditirišano le dikgwebo tše dingwe ka bophara;
- c) Didirišwa tša botho le tšwetšopele ya bokgoni bja Bathobaso;
- d) Atlega ka botshepegi kemeding dithutong kamoka tša temo, magatong a mošomo le maemong a tša mošomo;

- e) Tokelo ya bohlangedi, le
- f) Dipeletšo mo dikgwebong tše beng ba tšona goba balaodi e lego Bathobaso.

Dikgwebo tša BEE ke magato a dikgwebo tšeo di nago le baemedi maamong go tšea karolo go bong, taolo goba taolo ka Bathobaso ba Afrika Borwa, bao ba hlalošwago ke molao.

- a) “Kgwebo ya Bathobaso” ke yeo 50,1% e lego ya Bathobaso le moo go nago le taolo ye botse.
- b) “Matlafatšo ya kgwebo ya Babaso” ke yeo 25,1% e lego ya Bathobaso le ye e nago le taolo ye botse.
- c) “Kgwebo ye e lego ya mosadi wa mosotho” ke yeo e nago le kemedi ya 25,1% ya basadi ba basotho mo karolong ya botshepegi bja baso le taolong.
- d) “Setšhaba goba kgwebo ka bophara” e na le moswarakabelo yo a matlafaditšwego yo a emetšego maloko ka bophara a selegae goba mo dipoelo di lebantšwego sehlopa se itšego, mohlala, basadi babaso, batho bao ba phelago ka bogole, baswa le bašomi. Dikabelo di swarwa ka botshepegi, ke mekgatlo yeo e sa dirego poelo.
- e) “Kgwebo ka bophara” ke mokgatlo wa go tsebagala wa batho bao ba ithaopilego ba kopana mmogo go tšweletša boiphedišo bja bona, dinyakwa le maikemišetšo a go hloma kgwebo ya mokopanelwa ye e laolwago ka sedemokrasi.
- f) Bong bo ra gore dikgahlego tša boiphedišo maatla a go laola dithoto, go laetša dipholisi le mokgwa wo khampani e swanetšego sepedišwa ka gona.
- g) Taolo e ra gore ba khuduthamaga, balaodi ba maemo a godimo, balaodi ba gare le balaodi ba ka fase

CAPS: e hlaloša gore Lenaneo ka Bophara la tša Temo.

Kgwebo ke lereo la tlwaelo leo le šomišwago go hlaloša kgwebo ya temo gape le akaretša kgwebo ya dipolase le mešomo ye mengwe ye e tswalanago le tša temo. Intaseteri ya e hlomilwego e hlaloša gore batho bao, dihlopa, dikhampani tše di bilego gona pele ga 1994 gape di bile di laolwa ke makgowa, e le tša bona le sebopego sa taolo.

Naga ye e itšego ya go bale maamušo.

HDI [Batho bao peleng ba bego ba bušetšwa morago] ba šupa motho, legato la batho goba setšhaba, se bušetšwa morago ka kgethollo ye e sego ya maleba pele ga molaotheo wa Repabliki ya Afrika Borwa, ka 1993 (Molao 200 wa 1993).

Tshepetšo ya tokologanyo e hlaloša gore tshepetšo ka bašomi ba dialoga go tloga maamong a ka fase a tiro ya boiphedišo go tša temo go boiphedišo bjo botse bja mokopanelwa le go lemoga bašomi ba mo tshepetšong ya tokologanyo ya boiphedišo.

Karolo: Setšhaba sa tša temo ka gare ga dikgwebo tše di ntši tša temo.

Lenaneo la karolo: Lenaneo la kakanyo la tša Temo ya Afrika Borwa leo le tšweleditšwego ka mohlakanelwa ke Mmušo wa Repabliki ya Afrika Borwa, Agri SA

(go akaretša lekgotla la kgwebo ya temo) le NAFU, leo le saenilwego ka la 27 Dibatsela 2001.

SOE: Kgwebo ye e lego ya Mmušo.

Bakgathatema ke lereo leo le šomišwago go hlaloša batšeakarolo go mohola wa tša temo ka bophara gammogo le baholega ba bjale ba maamušo a AgriBEE.

3. NEPO

Dinepo tša AgriBEE ke go fediša kgethollo ya semorafe karolong ya tša temo ka go šomiša dikakanyo tše dintši tša Bathobaso ba Afrika Borwa magatong ka moka a tiro ya temo le dikgwebo go bohlokwa bja temo ka moka ka go:

- ❖ Go tšweletša kgonagalo ya go tšea karolo ga bao ba bego ba sa kgone peleng mo bohlokweg bja temo;
- ❖ Naga le kgwebo e se be tša bammala goba semorafe, taolo, thupelo ya mešomo le taolo ya dikgwebo tše diswa tše di lego gona tša temo.
- ❖ Go utulla bokgoni bjo bo tletšego bja tša kgwebo karolong ya HDI.
- ❖ Go kgonagatša sebopego sa diphetogo go ditsela tša go fa thušo le tšweletšo go tša temo, dikakanyo tša go thuša Bathobaso ba Afrika Borwa go ba le, hlagišo le go tšea karolo tshepetšong ya dikgwebo,
- ❖ Go godiša le go boloka maemo a Bathobaso ba Afrika Borwa mo karolong ye;
- ❖ Go oketša maemo gore badudi, bašomi, difeme le dikgwebo tše dingwe ka kakaretšo le go ba le taolo ya dikgwebo tše diswa tše di lego gona, go oketša mešomo ya tša ekonomi, motheo le thupelo ya bokgoni.
- ❖ Go oketša maemo gore basadi ba baso, batho bao ba phelago ka bogole le baswa go ba le taolo ya dikgwebo tše di lego gona tše diswa, go oketša mešomo ya tša ekonomi, motheo le thupelo ya bokgoni.
- ❖ Go kaonafatša badudi ba magaeng go ba le mešomo ya tša temo, naga, motheo wa tša temo, go ba le sa gago le bokgoni.

4. MAIKARABELO

Batšeakarolo ka moka ba ikemišetša go latela molao wa tlhako ya AGRIBEE le go ikemišetša go šoma go hlola tikologo ya go kaonafatša HDIs ka go neelana ka tše di latelago:

NAGA YA TŠA TEMO YA BOKGONI LE MAEMO A GODIMO A A IKGETHILEGO

Naga ya tša temo ya bokgoni le maemo a godimo a a ikgethilego ke tshwanelo fela le hlaelelo ya didirišwa mo Afrika Borwa.

Batšeakarolo ba tlo šoma mmogo go kgonthišiša gore HDIs e na le se elego sa yona, go hiriša goba go šomiša naga ya tša temo ya bokgoni le maemo a godimo a a ikgethilego.

Intasetiri ye e Hlomilwego e ikemišetša go:-

- ❖ Neelana ka kgopolo ya nepo ya naga go kgonthišiša gore 30% ya naga ya temo ke ya Bathobaso ba Afrka Borwa ka ngwaga wa 2014.
- ❖ Neelana ka nepo ya go dira gore 20% ya naga ya tša temo ya bokgoni le maemo a godimo a a ikgethilego e hirwe ke Bathobaso ba Afrika Borwa ka ngwaga wa 2014.
- ❖ Go dira gore 15% ya naga ya tša temo ya bokgoni le ya maemo a godimo a a kgethilwego e be gona ya bothuelo goba khirišo ka 2010.
- ❖ Dikakanyo tša thušo ya theramelao le tšweletšo di ikemišeditše go šireletša ditokelo tša mošomo go naga ya temo mafelong ka moka.
- ❖ Go dira gore 10% ya naga ya temo e be ya bašomi ba polase ya diruiwa le tšweletšo ya mešomo ya bona ya dibjalo.

Mmušo o ikemišetša go:-

- ❖ Neelana go ya ka mananeo ao a lego gona go oketša bothuelo bja naga ya temo ka Bathobaso ba Afrika Borwa.
- ❖ Hwetša naga ya maleba ya temo ye e tlogo mmarakeng wa kabo ya naga gape.
- ❖ Šomiša naga ya temo ye e tšwetšego pele.
- ❖ Go tšwetša pele lenaneo la naga la katlego leo le ka hiriwago.
- ❖ Go tšwetša pele taolo ya maleba le tšhomišo ya didirišwa tša tlhago.

Bathobaso ba Afrika Borwa bao e lego beng ba naga le bašomiši ba yona ba ikemišetša go:-

- ❖ Kgonthišiša tšhomišo ya maleba ya naga ya tša temo le bokgoni bja maemo a godimo a a ikgethilego.

TŠWELETŠO YA DIDIRIŠWA TŠA BOTHO

Diphetogo tša mahlahla tikologong ka bophara di nyaka tšhomišano mmogo ya batšeakarolo go kgonthiša gore hlokomelo ye kgolo e fiwa go godiša sekhwama sa ditšhelete ka go beeletša mo bathong, thwalo ya maleba, tšweletšo ya bokgoni le diphetogo tše amogetšwego. Tšwetšopele ya papatšo go tša temo e nyaka botšweletši bja go tšwela pele le tsebo ya kgwebo ya maemo a godimo, boithaopo bja nako ye telele, didirišwa le bokgoni. Temo mo Afrika Borwa e na le monego wa tlase wa bokgoni le thupelo ya mošomo wo o fetogago le dinyakwa tša yona. Se ke bohlatse go ya ka karolo ye kgolo ya dialoga tša temo tše di sa kgonego go hwetša mešomo. Maemo a godimo a go se kgone go bala le go ngwala mo nageng le ona a lemogwa mo baduding ba tša temo.

Tikologo e ikemišetša go:-

- ❖ Tlaša palo ya batho ba go se kgone go ngwala ka 75% mo baduding ba tša temo ka ngwaga wa 2008.
- ❖ Tloša ka moka palo ya batho ba go se kgone go ngwala mo baduding ba tša temo ka ngwaga wa 2010;
- ❖ Kgonthiša gore bašomi ka moka maemong a bobedi le a godimo a tikologo ba kgona go bala le go ngwala ka 2010;

- ❖ Hloma mananeo a thupelo a bašomi ba polase le ba kgwebo go tša botsebi le bokgoni bja taolo ka 2005;
- ❖ Tšhomišano mmogo go kgonthiša tirišo ka botlalo ya didirišwa tša karolo ya maleba ya Thuto le Thupelo ya Ditsebi [PAETA FOOD AND BEVERAGE SECTOR AND SETASA] go fihlela dinepo tša ka godimo;
- ❖ Hloma karolo ka bophara ya mešomo ya dirutegi le mananeo a go fahlolla, ao a lebišitšwego go bahloka mešomo ba bathobaso ba 5000 le dialoga tša go se šome ka ngwaga go ya mengwageng ye mehlano ye e tlogo ka mafapheng ka moka go thoma ka ngwaga wa 2005 wa ditšhelete, mananeo a go fahlolla a tlo lemogwa ke SETA goba ditsebi tša maleba.

Intaseteri ye e hlomilwego e ikemišetša go:-

- ❖ Tšweletša lenaneo la hlabollo ka ditsebi le batsebakgwebo bao ba lego gona ba tsebo bjalo ka mekgwa ya go fetišetša bokgoni go Bathobaso bao ba thomago go tsena. Lenaneo le le bjalo la tlhabollo le tlo ba le dikgakollo le melao ya go tšea karolo, gammogo le mokgwa wa hlabollo wa maleba;

Mmušo o ikemišetša go:-

- ❖ Tšwetša pele temo bjalo ka modiro le go dira tshekatsheko ya nyako ya didiritšwa tša botho mo karolong ya tša temo.
- ❖ E ta pele le go kopanya lenaneo le le lebeletšwego go šomišana le ditsebi tša thuto, mekgahlo ya balemi le karolo ya tša temo ye e ikemetšego go sekaseka thuto ya bjale le thupelo ya lenaneo gore go oketšwe ditsebi, batsebakgwebo le taolo ya bokgoni go Bathobaso bao ba thomago go tsena karolong ka 2006.
- ❖ Kgonthiša gore palo ya maleba ya Bathobaso go tšwa karolong bjalo ka bašomimogo ba boitemogelo mo malokong a Mmušo a kgwebo a mosetša, tušo ya ditsebi, maeto a go ithuta le mabaka a thupelo.

4.3. THWALO YA BOTSHEPEGI

Go ya ka Molao wa Thwalo ya Botshepegi le molao wa Tšweletšopele ya Bokgoni dikgwebo ka moka mo karolong di ikemišetša go:-

- ❖ Kgona go atlega ka [30%] ya kemedi ya Bathobaso mo taolong ya khuduthamaga ngwageng wo mongwe le wo mongwe wa kgwebo ka 2006.
- ❖ Kgona go atlega ka [50%] ya kemedi ya bathobaso mo taolong ya maemo a godimo ngwageng womongwe le wo mongwe wa kgwebo ka 2008.
- ❖ Kgona go atlega ka [60%] ya kemedi ya bathobaso taolong ya magareng ngwageng wo mongwe le wo mongwe wa kgwebo ka 2008.
- ❖ Kgona go atlega ka [70%] ya kemedi ya bathobaso mo taolong ya kafase ngwageng wo mongwe le wo mongwe wa kgwebo ka 2008.
- ❖ Kgona go atlega ka [10%] ya kemedi ya basadi ba baso mo taolong ya khuduthamaga ngwageng wo mongwe le wo mongwe wa kgwebo ka 2006.
- ❖ Kgona go atlega ka [25%] ya kemedi ya basadi ba baso taolong ya maemo a godimo ngwageng wo mongwe le wo mongwe wa kgwebo ka 2008.
- ❖ Kgona go atlega ka [45%] ya kemedi ya basadi ba baso mo taolong ya magareng ngwageng wo mongwe le wo mongwe ka 2008.

Dinepo tše di lebeletše go ka atlega ka kemedi ya taolo mo dikgwebong ka moka ka ngwaga wa 2014 wo ka morago o tlo matlafatšago le go kopanya dipolelo tša AGRIBEE.

GO BA LE KGWEBO LE BOTSHEPEGI

Taetši go matlafatšo ya boiphedišo bja baso ka bophara mo temong le go ba le letlotlo le dikgwebo mo karolong. Mengwageng ya kgale hlathollo ya go ba le kgwebo mo temong e be ekwešišwa ka go ema ka go ba le naga ya gago. Tlhako ye ya AGRIBEE e dira pharoganyo magareng ga go ba le naga le kgwebo ya gago. Bakgathatema mo karolong ba tlo šoma go ya ka tšwetšopele le tirišo ya phapano ya malebela a kgwebo ya gago ka thušo ya AGRIBEE.

Intaseteri ye e hlomilwego e ikemišetša go:-

- ❖ Kgonthiša [35%] ya bathobaso bao ba lego kgwebong le ba dikgwebo tše diswa ka 2008.
- ❖ Kgonthiša gore mo dikakanyo tša dipeeletšo di dirwago mo Kontineteng ya Afrika [10%] ya karolo ya dipeeletšo tša Afrika borwa e abelwa Bathobaso ba Afrika Borwa.
- ❖ Tsena kopanong ya diprojeke le dipeakanyo tša kgwebišano go kgonthiša gore [30%] ya mmaraka wa dibaka tša kišontle go godiša dikgwebo tša bathobaso ka 2007.
- ❖ Kgonthiša [10%] ya bašomi ba polase go ba le polase maemong a kgweo ka 2008.

4.5. KGOKAGANYO LE DIKONTRAKA

Katlego ya maikemišetšo a tlhako ya AGRIBEE gape e huetšwa ke mokgwa wa kgolaganyo le wa dikontraka tša kgwebjana, ketelo, kabo le dikarolo tša moreki.

Go sepedišana le lengwalo la tlhako dikgwebo ka moka karolong di ikemišetša go:-

- ❖ Šomiša maano a kgokaganyo a a lebeletšwego le dipholisi go lemoga BEE. Nepo e tlo ba [50%] ya dikhamphani tša BEE ka 2010 le [70%] ka 2014.
- ❖ Tsebiša ngwaga ka ngwaga ga kgokaganyo ye BEE ye e dirišitšego.
- ❖ Thuša ka katlego, moo go kgonegago, Bathobaso ba Afrika Borwa le SME ya selegae ka [50%] ya maemo a mofepi Go akaretša le kabo ya mešomo le dithoto go feta nako ya mengwaga ya mehlano.
- ❖ Dikwano tša dikontraka di tlo thewa go ditefelo tša bjako (ka kgwedi) mošomong wo o dirilwego ke dikhamphani tša babaso go dumelela tshepetšo ya bobebe ya ditiro le hlokomelo ya dipolelo tša maemo mafelelong a Okotoboro 2005.

4.6. MAKALA A THUŠO GO TŠA TEMO

Makala a thušo bjalo ka go hwetša ditšhelete, motheo, mananeo a tsebišo, ke dikakanywa tše maatla tša go tšwela pele. Bakgathatema ba lemoga taba ya gore di tlhotlo tša diphetogo go fena mokgwa wa bobedi di sa le gona karolong ya tša temo.

Intaseteri ye e hlomilwego e ikemišetša go :-

- ❖ Hira karolo ya matlotlo go kgonthiša gore go ya ka Kontraka ya matlotlo dibaka tša Matlafatšo ya Boiphedišo bja Babaso karolong ya tša temo di a lemogwa.

- ❖ Kgonthiša tšhomišo ya maleba le tšhomišo ya motheo, dithoto le kabo ya mešomo le mokgwa wo di bego di kgoboketšwa go bona bjalo ka poelo ya dipholisi tša Apartheid ya go feta go dikgwebo tša ba ba baso karolong ka 2007.
- ❖ Šomiša melao ya bjale ya BEE ka bophara le dibaka tše di lego gona go fana ka kabo ya mešomo go temogo ya AGRIBEE.

MMUŠO O IKEMIŠETŠA GO:-

- ❖ Kgonthiša hlolo ya tikologo ye e laolago tša temo.
- ❖ Tšwela pele ka tšhomišo ya lenaneo la tša Temo ka bophara.

Bathobaso mo karolong ba ikemišetša go:-

- ❖ Tšea karolo ka katlego mo ditšwelopeleng tše di hlalošago dinyakwa tša Makala a thušo ya tša Temo le moakanyetšo wa maleba go tšweletša tšeo.

5. TEBELELO, TEKANYETŠO LE PEGO

Tebelelo ya BEE ka bophara le melao ya setlwaedi se se botse e laolwa ke molao wa Matlafatšo ya Boiphedišo bja Babaso wa 2003.

- ❖ Lekgotla le lengwe le le lengwe ka mo karolong le ikemišetša go utulla le go bega [ka mo pegong ya lona ya ngwaga] tšwelopele mabapi le katlego ya maikemišetšo. Pego ye bjalo ya mathomo e tlo ba ka ngwaga wa 2005 wa ditšhelete.
- ❖ Mafelo a itšego a go bega a tlo ba le tše di latelago :-% naga ya temo ya bokgoni le maemo a godimo ye e ka ntšhwago ya šutišetšwa go HIDs. Mananeo a Tšwetšopele ya Didirišwa tša Botho ka lenaneo, Thwalo ya Botshepegi le katlego ya kemedi ya dinepo, ditshenyegelo tša BEE, dikakanyo tša mešomo ya tša Temo.
- ❖ Karata ya dipoelo e tlo tšweletšwa bjalo ka karolo ya tlhamo ya AGRIBEE.

MALOKO AO A NGWADILEGO KWANO

[Lenaneo le tlo feleletšwa mafelelong a tšwetšopele ye e dirilwego]